СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 194. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 21-го серпня 1937.

VOL. XLV. No. 194. Jersey City, N. J., Saturday, August 21, 1937. THREE CENTS

ПІДНЕСУТЬСЯ ЦІНИ НА ТОВАРИ, БО ОСЛАБИЛИ ПРОТИТРОСТОВІ ЗАКОНИ

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт противився всяким законопроектам, що мали на ціли допомагати продуцентам і продавцям назначувати на товари певні ціни. Вашинґтонський уряд робив навіть від довшого часу цілу низку доходжень, звернених проти ріжних компаній, що бралися „фіксувати" ціни. Компанії ті потягнено до відповідальности на підставі протитростових законів, себто на підставі Акту Шермана з 1890 року. Та тепер прийдеться ті доходження застановити, бо конґрес ухвалив, а президент підписав закон Тайдінґса-Мілера, який уможливляє досі заборонене назначування цін.

Які будуть з цього наслідки?

Прихильники цього закону твердять, що він допоможе зліквідувати ту безпощадну конкуренцію, яка тепер існує між продуцентами. Далі твердять, що збільшиться рекляма, бо тепер не будуть побивати одні одних щораз нижчими цінами, а будуть змушені оголошувати більше якости товарів. Та інші певні, що тепер товари подорожіють, бо продуценти і продавці змовляться щодо цін і публика мусітиме платити те, що вони подиктують. У звязку з тим подорожіють алькогольні напитки, а це знову відчинить дороґу — новому бутлеґерству.

1,400 КАНДИДАТІВ НА 40 УЧИТЕЛЬСЬКИХ ПОСАД.

НЮ ЙОРК. — У Ню Йорку оголошено конкурс на посади двох директорів початкових шкіл і на 38 заступників директорів. Усі ті, що зголошуються, повинні піддатися вступному іспитові. До таких іспитів зголосилися 1,400 вчителів і вчительок. Платня директора початкової школи виносить від $5,000 до $7,000 річно, а заступника — від $4,308 до $5,088.

ЖІНКА СТАЛА СЕНАТОРКОЮ.

ВАШИНҐТОН. — Пані Діксі Ґрейвс з Алабами стала сенаторкою Злучених Держав. Назначив її на це місце її власний чоловік, ґубернатор стейту Алабама. Нова сенаторка побиратиме річно $10,000 платні, а крім цього $12,000 на удержання своєї канцелярії. Крім цього буде мати право до всіляких інших привілеїв, як: безплатного вжитку канцелярії, безплатної висилки канцелярійних листів, безплатного вживання до пиття мінеральної води і солодків напитків і т. п. Матиме теж звернені кошти поїздки на засідання сенату.

ВИДАТКИ ДЕРЖАВИ ДАЛІ ЗРОСТАЮТЬ.

ВАШИНҐТОН. — Як не брати під увагу ветеранського бонуса з 1936 р., то конґрес ухвалив у біжучім році видатки, які перевищають видатки минулого року на $1,290,089,000.

РОБОТИ ПОСТІЙНО ЗМІНЯЮТЬСЯ.

ВАШИНҐТОН. — Робітник в Америці не може думати про це, щоб міг бути постійно занятий в однім промислі, бо промислова конюнктура дуже зміняється. Ось департамент праці подає, що летунська промисловість дає тепер заняття 828 робітникам на місце кожних 100 робітників, що працювали в тім промислі в роках від 1923 до 1925. Зате, наприклад, фабрики, що виробляють залізничі льокомотиви, дають тепер працю тільки 50 робітникам на кожних 100 робітників, що в них працювали в 1923 до 1925. Найменше зміни можна добачити в ґумовій промисловості. Там тепер працює 100 людей на кожних 100 із згаданого вище часу.

НЕ ХОЧУТЬ ЖИДІВСЬКИХ КОЛЬОНІЙ.

САН ХОЗЕ (Коста Ріка). — В Ґвана Касте закуплено 50,000 акрів землі під жидівську кольонізацію. Та часопис „Діаріо де Коста Ріка" пише в передовиці, що ця кольонізація не буде переведена. Вона взиває уряд, щоб він не допустив жидів до краю на підставі закону про „непожаданих чужинців", як теж з недостачі охорони місцевих робітників перед чужинецькою робітничою дешевою конкуренцією. Часопис каже, що жиди витворилиб у краю дуже небезпечну проблему, бо вони ніколи не зжиються з краєм, як теж будуть цілком байдужі до національних інтересів краю, а жидівська кольонія буде нічим іншим, тільки державою в державі. На створення згаданої жидівської кольонії зложено капітал у сумі $12,000,000.

ТВОРИТЬ „ДЕМОКРАТІЮ РОБІТНИКІВ".

МЕКСИКО СИТІ. — В Мексику ведеться завзята боротьба між радикальними і консервативними елементами. Президент Лязаро Карденас заступає радикальну сторону. Каже, що він не є ніяким диктатором, а намагається оперти своє правління на вчителях, хліборобах, робітниках і жовнірах, себто на армії. Таким чином хоче він перемінити Мексико в „демократію робітників".

ЯК НІМЦІ ПРИГОТОВЛЯЮТЬСЯ ДО ВІЙНИ.

Прогульковці, які подорожують по Німеччині й до всього пильно приглядаються, розказують, що німці приготовляються з великим поспіхом до війни. В найбільших німецьких містах, Берліні й Гамбурґу, можна побачити вже сьогодні в хатах **над кожним ліжком ґазову маску.** Ті ґазові маски є найновішого виробу з ріжними, дуже догідними уліпшеннями. Ціла маска важить усього 25 декаґрамів і коштує дуже дешево. Майже в кожній камениці на подвірю відбуються раз на один або на два місяці вправи всіх мешканців камениці оборони перед ґазовою і летунською атакою. Жидів відлучують при вправах на бік. Також ощаджують і збирають усе, що тільки дасться. Ми вже писали про збирання старих **костей, заліза, горщків, скла** і т. п. Тепер візвали всіх крамарів, щоб ощаджували на опакуванні. Пакувати в папір і обвязувати шнурком вільно тільки ті річі, котрих без цього не годен нести. В той спосіб сподіваються заощадити багато **прядива й паперу, котрі придадуться на війну.**

НОЖИЧКАМИ ВИКОЛОЛА СОБІ ОКО.

В Новосанчівщині Баськівна краяла ножичками полотно так незручно, що в одній хвилині поховзнулася, впала й убила собі ножичками в око. Баськівну відвезли до лічниці.

АРЕШТУВАННЯ ВЛАСНИКА НАФТОВИХ ТЕРЕНІВ.

Арештували і відставили до вязниці в Станиславові нафтяра Маркуса Раґера під замітом обману, поповненого підчас закупна нафтових теренів у Пасічній.

БДЖОЛИ ПОЖАЛИЛИ НА СМЕРТЬ СОБАКУ.

З пасіки в Пимбишівці під Ряшевом підчас вироювання бджіл рої обсіли двох псів: вовчура й бернардина. Великий бернардин згинув, пожалений бджолами.

ЗАЛІЗНА РУДА В ОКОЛИЦІ КРОСНА.

Інжиніри - ґеольоґи знайшли на терені громади Гоголів у горішніх верствах землі руду з 48 проц. заліза. Якщо дальші досліди увінчаються успіхами, Лемківщина матиме нові можливости господарського розвитку.

БОЛЮЧЕ БЕЗСИЛЛЯ.

Всі бразилійські часописи обурені на вимоги американських банкирів, котрі вимагають, щоби Бразилія перервала торговельні зносини з Німеччиною, а тоді вони позичать Бразилії грошей.

Статистика он що показала: торговельний оборот з Німеччиною виносить загально 28 відсотків, а з Америкою 22. Значить, виректися торговлі з Німеччиною, значилоб ослабити Бразилію ще більше. Але.., Німеччина не має грошей! Отже рішено, що торговельний договір з Німеччиною відложено на три місяці.

САБОТАЖ.

В Ріо де Жанейро, Бразилія, заведено електричні потяги, що розвозять робітників на передмістя. Завела це найголовніша залізнича урядова лінія Сентрал до Бразіл. Від якогось часу на тій лінії траплялись випадки за випадками, що почало ніпокоїти робітників і уряд. Виявилося, що то автобуси, котрі стратили багато зо свого зарібку, почали шкодити лінії, щоб люди стратили до неї довіря.

ПІД ШУМ ПОЛІТИКИ.

Несподівано для бразилійських парляментарів і уряду виявилося, що з Бразилії виїхали аж два пароплави з поживою для еспанських вояків. Урядових? революційних? Ніхто не знає! Аж тепер будуть шукати та доходити правди.

КОМУНІСТИ РУХАЮТЬСЯ.

Коло залізничого мосту у Львові над вул. Полтвяною постерунковий схопив одного з кількох людців, що в темені ночі розвішували на телеґрафічних дротах великий транспарент з протидержавним змістом. Виявилося, що схоплений називається Пінкас Бельфер, а є розносчиком преців з Голоська Великого.

РЕФОРМА КАЛЕНДАРЯ.

Бразилійські часописи розбирають тепер нову реформу календаря, яку вніс до Ліґи Націй представникк Чілє і яку віддано на розгляд усім культурним націям. Ось як мав би виглядати новий міжнародній календар:

Цілий рік мав би ділитися на чотири „триместри". Кожен триместер починавсяб у неділю, а кінчивсяб у суботу. Перший місяць триместра мав би 31 днів, а два інші по 30. Помноживши те через 4, малиб ми 364 дні. Що робити з 365? Реформа вставляє додаткову суботу між останнім днем старого року і першим наступного. Коли прийде переступний рік, то таку додаткову суботу вставлятиметься між останнім днем червня і першим липня. Оті дві суботи мали би бути міжнародніми святами відпочинку.

СПАЛИЛИ ЖИВЦЕМ НА КОСТИРІ ВДОВУ З НЕБІЖЧИКОМ - ЧОЛОВІКОМ.

З Бомбаю повідомляють, що в одному селі в середній Індії спалили живцем на костирі вдову разом з трупом її чоловіка. Жінка, убрана в жовте одіння, розірвала нашийник і ввійшла зі співом на горіючий костир, де вже лежали тлінні останки чоловіка. Крик жертви заглушили звуки цимбалів та труб. Коли вже вогонь вигас, браміни зібрали попіл і кинули його до ріки. Британські власті забороняють цей давній індійський звичай палити живцем жінок з тлінними останками чоловіків. Ще в 1929 році англійці видали в цій справі гостру заборону, але хоч і є заборона, час до часу в Індії трапляються такі жахливі припадки.

УСУВАЮТЬ ПОСТЕРУНКОВИХ - АЛЬКОГОЛІКІВ.

Головна команда поліції в Польщі видала приказ усувати з рядів поліції всіх тих її членів, що люблять глибоко до чарочки заглядати. Цей приказ відчитали всім поліцаям і кожний з них підписав відповідну зобовязуючу заяву.

СМЕРТЬ ПІЛЬОТА МОТОРОВОГО ЛІТАКА В СКНИЛОВІ.

На летунському майдані в Скнилові під Львовом відбувався курс перелетів на моторових літаках львівського Аероклюбу. У перелетах взяв участь м. і. 33-літній механік Олександер Завадський з Сиґнівки. Нараз, здається, внаслідок невваги пільота, літак упав з висоти коло 100 м. на землю й розбився зовсім. Тяжко потовченого Завадського перевезли до лічниці й піддали операції. Але Завадський не відзискав свідомости й помер. Його жінка — на вістку про нещастя мужа — захворіла тяжко на серце.

ПОЛІССЯ — КРАЙ РИБ.

Полісся продукує річно коло 3 міліони кґ. риб, в тому 500,000 кґ. риб зо ставів. Велику частину цеї продукції Полісся льокує на далеких ринках збуту, головно в Варшаві. В роках 1934—35 вислали з Полісся до Варшави 1,300,000 кґ. риб.

ВБИВСТВО КРІЗЬ ВІКНО.

В Машковій Мазарці, повіт Камінка Струмілова, хтось стрілив увечері з карабіна крізь вікно до мешкання Степана Мельника. Куля поцілила Мельника так, що він помер. Здається, що це вбивство було на особистому тлі.

БОРОТЬБА З АЛЬКОГОЛІЗМОМ.

Кардинал д-р А. Каковський, варшавський митрополит, видав пастирський лист до духовенства й вірних своєї архидієцезії в справі боротьби з алькоголізмом. Він накликає до тверезости й повздержливости від алькоголю.

КОНЕЧНО ХОЧЕ ПОМЕРТИ.

72-літня Катерина Дохналикова в Стебнику коло Борислава, щоб померти, випила пів літри бензини. Їй випомпували шлунок і вона виздоровіла. Та за два дні вона знову рішилася померти. Цим разом підрізала собі кухонним ножем у двох місцях горло та попротинала жили рук. Її перевезли в грізному стані до лічниці. Причина самогубства цеї старушки є нервовий розстрій.

ЩОБ НЕ ПАЛИТИ КАВИ.

Бразилійські вчені підіймають справедливий протест проти палення кави гіршої якости. Вони доказують, що з малим капіталом можуть виробляти з тієї кави вісім ріжних продуктів, потрібних і корисних для людського життя. Можливо, що небавом перестане Бразилія оґрівати повітря кавою, на яке то оґрівання вже витрачено 40 міліонів мішків!

ПОЛЯКИ РОЗВЯЗАЛИ УКРАЇНСЬКИЙ СПОРТОВИЙ СОЮЗ

ЛЬВІВ. — У нагінці на все, що українське, поляки тепер розвязали Український Спортовий Союз, який обєднував у собі кількадесять українських спортових орґанізацій у Галичині. Поліція наперед перевела трус у домівці, потім забрала всі документи і записки Союзу та лишила урядникам Союзу довге письмо, що подає причини розвязання. Між причинами знаходимо такі: Союз неправно приймав до себе інші орґанізації, що не є передбачене в статуті; Союз лучив спортові завдання з політичними; ширив націоналістично-сепаратистичні гасла; у склад Союзу входили і дальше входять особи, карані судово за протидержавну зраду, або ворожо успосіблені до польської влади. „Згадані обставини", кінчиться письмо, „доказують рішуче, що Український Спортовий Союз став остоєю протидержавної діяльности і тому саме треба його розвязати без стосування лагідніщих репресійних засобів".

РОЗВЯЗАНО ТАКОЖ УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТСЬКИЙ СПОРТОВИЙ КЛЮБ.

ЛЬВІВ. — Того самого дня, коли розвязано Український Спортовий Союз, себто 5 серпня ц. р., польська поліція розвязала також Український Студентський Спортовий Клюб, чи, як він себе коротко називав, УССК. Як причину поліція подала це, що товариство не було відповідно зареєстроване; (хоч воно вже існує кільканацять літ). В голови клюбу поліція перевела трус, сконфіскувала всі книги і прапор та шукала майна клюбу. Провід клюбу думає боротися за свої права та хоче робити відклик до воєвідства.

АРЕШТУВАННЯ В БЕРЕЖАНЩИНІ.

БЕРЕЖАНИ. — В селі Таврів, пов. Бережани, польська поліція арештувала Мих. Воробія і відставила його до вязниці в Бережанах. Його арештували у звязку з убивством команданта „Стшельца", Адольфа Губи. В Слободі Золотій арештували Володимира Папугу. Йому закидають, будьтоби він убив А. Віса на дорозі коло Теофіпільки (Краснопільки). В Поручині арештували Г. Возняка, І. Стельмаха і Г. Школьніка. Здогадуються, що це у звязку з тим, що перед місяцем хтось стріляв до солтиса. За цього самого солтиса з Поручина арештували ще в Біщу М. Манацького й І. Ворону. В Дрицеві арештували 6 осіб. А в звязку з убивством команданта „Стшельца" Губи арештували в Бишках І. Івашкова і С. Федечка.

ЯК УРЯДУЄ АПОСТОЛЬСЬКА АДМІНІСТРАЦІЯ НА ЛЕМКІВЩИНІ.

СЯНІК. — Апостольська адміністрація Лемківщини, що отверто станула на москвофільськім ґрунті й отверто кацапів попирає, зробила тепер презент кацапському „Обществу ім. Качковського" з церковного дому в селі Чорноріках. Селяни два рази скликували збори й ухвалювали, щоб цього дому не переінтабульовувати на згадане „Общество", тільки щоб „русским" дати в домі одну салю; та апостольський адміністратор не послухав ухвали селян і таки цей церковний дім переписав на кацапське товариство. Знамение також те, що священика о. Заяця, який противився цьому рішенню апостольської адміністрації, наперед перенесено на дуже лиху парохію, а згодом суспендовано.

ЗАСУДИ НА БУКОВИНІ.

ЧЕРНІВЦІ. — Найвищий румунський суд у Букарешті відкинув відклик українців, засуджених румунським військовим судом у Чернівцях за висвистання румунського гимну на святі в честь Шевченка. Присуд станеться цим робом правосильним. Усіх засуджених перевезли до вязниці в Дофтоні, що є найтяжчою в цілій Румунії. Коли засуджених націоналістів перевозили, на залізничому двірці в Чернівцях зібралася така велика юрба українців, що станули всі трамваї й автобуси. Публика кидала ескортованим під ноги рожі.

ЗНОВ ЗАМОРДУВАЛИ 36 ОСІБ.

МОСКВА. — Большевицька влада знов замордувала 36 осіб, всіх урядовців транссибірської залізниці, за здогадний саботаж, шпигунство і приналежність до „троцькістів".

ЛАНИ ГОРЯТЬ.

КИЇВ. — Як пишуть київські „Вісті" з 29 червня ц. р., в Одещині появляються підпали ланів. В Херсонському районі, в колгоспі „Червоний Маяк", скоїлася пожежа двократно. Теж у колгоспі ім. Петровського в хоролівському районі вибухла на ланах пожежа. Ці пожежі мають виразний характер саботажу.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩОРАЗ БІЛЬШЕ Й БІЛЬШЕ ДЕМОКРАТІЇ

Ось у такий спосіб схарактеризував президент Рузвелт свою власну політику, відповідаючи тим, що намагаються представити його як такого, що валить основи американської конституції, що заводить в Америці правління одиниці чи ґрупи, себто диктатуру. А „соціялістичним" назвав він себе настільки, наскільки „соціялістами" можна назвати тих давніх американських піонірів, що прибули сюди з Европи не тільки для хліба, але тому, щоб тут на новій землі зірвати з давнім февдальним клясовим ладом, як теж з вузкоглядністю і заскорузлістю старого світу щодо визнання права людини на свободу її релігійних чи політичних переконань. Це була та „нижча середня кляса", в якій кожний знав і відчував, що жити — значить працювати. І це вона вложила свою фільософію життя в основи американської конституції. При чім треба памятати, що ті основи кладено у повній свідомости розбіжности думок щодо цього, чи краєм має правити тільки вибрана, багата й освічена кляса, чи може треба давати можність контролі правління краєм і „найбіднішій та найтемнішій" частині населення краю.

Усі ті важні справи пригадав тепер президент Рузвелт американській суспільності, обороняючи тим способом свої змагання до ріжних суспільних реформ. Як відомо, використав він до цього річницю 350-ліття народин Вірджінії Дейр, першої дитини, яка вродилася на американській землі з першої англійської поселенської кольонії. Президент зазначив, що Злучені Держави не збудували якісь вибранці у розумінні якоїсь вибраної кляси, але люди, що втікали від гнету, доконуваного на них у старім краю одиницями чи клясами. Злучені Держави зростали не тим, що ними правила якась вибрана кляса, але тим, що тут заважувала більшість, що тут була задержувана засада правління більшости із змаганням творити щораз більше добра для щораз ширших мас. А саме в тім лежить суть демократії.

Маса, говорив президент Рузвелт, не мусить і не повинна бути в сьогоднішних часах темною, неосвіченою. Найбідніші не мусять бути сьогодні найтемнішими. Значить, що й більшість може в теперішніх часах бути настільки освіченою, щоб визнаватись і в найтяжчих проблемах. Я шаную, говорив президент Рузвелт, аристократію науки, оболіваю над плютократією багатства, а дякую Богові — за демократію серця. Це останнє в тім цитаті мабуть найбільш відповідає тому, що хотів Рузвелт висказати, бо воно доповнює те, що Рузвелт має у своїй програмі, а що є звернене на поправу долі широких мас, тих найбідніших, що мешкають по містах у найгірших закамарках та що є за свою працю найгірше оплачувані. Виконати цю програму можна, на думку Рузвелта, саме тоді, коли матимемо в краю щораз більше правдивої демократії.

Китайська Жанна д'Арк

Преса всього світу сповіщає в останньому часі про китайську фільмову артистку Хен-По-Ерг, яка нині чи не найпопулярніша жінка своєї країни. Її слава мабуть більша, ніж слава сестер Сонг — відомих краще під іменем їх чоловіків, президента міністрів Чанг-кай-чека та міністра фінансів Кунґа — яких діяльність так видатно зазначилася в політичних змаганнях Китаю за останні роки (диви про те мою статтю „**Чанг-кай-чек**" у „Свободі" з д. 23. І. ц. р.). А притім Хен-По-Ерг ще тому років два була собі простою селянською дівчиною з провінції Суіюан, якій згодом довелось утікати перед ватагами японсько - монгольської армії ренегата Ванг-Йінга. З багатьома іншими втікачами душилась вона тоді в переповнених ущерть поїздах та у вонючих закамарках пароходів, укінціж — після того, як видала останній гріш — подалась пішки до Шанґгаю.

А тут, у великій столиці Сходу, наша залякана селючка булаб пропала непомітно отак, як сотки інших її сестер, що коротають свій вік як прачки, кавярняні дівчата та кельнерки, але ласкава доля хотіла, що Хен-По-Ерг стрінулась тут з людиною неабиякого для неї значіння.

Був це фільмовий підприємець Сунг.

Тоді той добродій був теж невідомою ще величчю. До того часу ось працював він у фільмових студіях у Нойбабельсбергу та в Жоенвіль, придивляючись пильно до того, як білі витворювали свої фільмові архитвори. Та згодом він покинув Европу і прибув до Шанґгаю з пляном створити тут національно-китайську фільмову індустрію. Але ґрунт до цього не був підготований. Треба було ось шукати передівсім людей з капіталом, подбати про відповідне приміщення всієї студії, а вреші оглянутися й за жіночою зіркою наміченого підприємства, а це в Китаю не так то легко, коли зважимо, що в китайським театрі всі жіночі ролі грають за старою традицією — чоловіки. Отак містер Сунг почав шукати жінки з обличчям, підхожим під престіж першої дами китайської фільми, і от, коли він одного разу блукав вулицями Шанґгаю, він випадково побачив теж блукаючу Хен-По-Ерг, і раптом спинився, захоплений висловом обличчя заляканої ніжної селюшки.

Обличчя ознаменованого зчудуванням та розгубленістю.

І воно дуже подобалося йому.

Отак три тижні після тієї стрічі Хен-По-Ерг стояла вже в чудово гарнім одязі з зеленого шовку на сцені і плакала, мабуть тому, що гостре, діявольсько - яскраве світло рефлекторів надто томило її прегарні шовкові очі, а може й тому, що її душа тужила за поворотом у рідні сторони, туди, де рижові лани, осяяні проміннями доброго, лагідного сонця... Затеж містер Сонг був захоплений, бо це ось з першою великою знимкою тієї ридаючої селянки — народилась китайська звукова фільма. Почин Сунґа увінчався великим успіхом, який ступнувався з кожною новою фільмою так, що, за обчисленням одного фахового фільмового журналу в Америці, китайська звукова фільма нараховує в Китаю одинацятькрот більщі доходи, ніж фільми з китайського життя, продуковані за шабльонами в Галівуд (де до того всім славетним „зорям" і „зіркам", починаючи від вщерть уже змеханізованої Ґрети Ґарбо й Марлени Дітріх, поперевертaлося в голові з безсоромно нахабної реклями по всіх закутках світу). А з тим успіхом почала рости й Хен-По-Ерг, бо це ось з колишньої несміливої, поштуркуваної втікачки, стала вона свідомою себе жінкою, яка рішилась використати свою незвичайну популярність усеціло во благо політичної пропаґанди в Китаю.

Отак при нагоді одної розмови з представниками преси вона вперше звернула на себе загальну увагу з цього погляду. Хен-По-Ерг не хотіла ось привитати тоді представника одного японського фільмового журналу, а крім того вона, замісць розповідати журналістам ріжні дурнички про кохання; моду і свої успіхи, так як це звикли робити галівудські „величі" зі шмінки, шовку і солодкавих ґримасів! — розповіла їм вражальні подробиці про свою втечу перед японцями. Спершу, правда, думали всі, що це в Хен-По-Ерг ніщо інше, тільки така собі нею дібрана — реклама. Але її обмовники притім ґрунтовно помилилися. Бо від першого свойого успіху Хен-По-Ерг жертвує дві третини своїх гонорарів на національні цілі, ось як на творення ворожих Японії організацій на бойовий фонд антияпонських студентських організацій, а притім не вагається вона виступати прилюдно і як агітаторка, щоб проповідати боротьбу проти японських — товарів. Але найкращий доказ свойого гарячого патріотизму дала Хен-По-Ерг саме в останньому часі, відвідуючи підчас своєї тріюмфальної поїздки по північним Китаю всі місцеві ґарнізони. Тоді вона засідала з жовнірами до простої їжі, відрікшися задля них дорогих смаколиків по першорядних готелях, роздала між жовнірів майже всю свою готівку, посвячувала їх прапори і стала отак хресною матірю 29 армії, що вже 1932 р. стояла в передових рядах фронту проти Японії.

Отимто доводиться сказати, що коли ще так дуже недавно японські війська стрінули такий нежданo рішучий відпір зі сторони Пейпінґу, то це не в малій мірі і заслуга тієї нашої колишньої втікачки-селянки, про яку, як подають, міністер війни Го-Йін-Хін сказав:

— **Це мій найкращий жовнір!**

А сама Хен-По-Ерг сказала: „Після того, як фільми, в яких я законтрактована грати, будуть накручені, я задумую сама вбратися в футряну жовнірську шапку і разом з нашими вояками йти назустріч — перемозі".

Поправді:

Яка патріотка і яка геройка!

Д-р Остап Грицай.

ЗА МОРАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ НАЦІЇ

На сторінках часопису „Діло" забрав голос „сірий громадянин", що стоїть здалека від „високої політики" та зачисляє себе до „низів", і як такий висказує свої думки про положення нашого народу. Є ним громадський діяч А. Чернецький. В першу чергу він обговорив спробу т. зв. польсько-української угоди і ствердив фактами, що висліди є дуже — „мізерні". У звязку з тим пише таке:

„Польська сторона, чи може неурядові сфери, а саме польське громадянство, у своїй подавляючій більшості зрозуміла зміну тактики в українській політиці як ознаку нашого безсилля, а вслід за тим як капітуляцію з основних наших домагань. Серед польського громадянства віджила стара думка спробувати повести серед нашого дефетизму новий наступ на нас уже не як на союзника, а на невигідного противника".

А далі застановляється п. Чернецький над тим, що ми можемо протиставити наступові наших ворогів. І вичисляє повно ріжних наших недомагань, як крикливі, жалюгідні й безсоромні методи партійної чи гурткової боротьби, ще досі існуюче москвофільство, що заперечує українство, наш брак самопошани і т. п. Та приходить до висновку, що найсильнішою зброєю в боротьбі з ворогами може бути в теперішнім положенні **моральна сила**. На цю тему читаємо там ось такі міркування:

„Як реальні та відповідальні люди мусимо числитися з живою дійсністю, що живемо в польській державі, що з нею, а не з нами зносяться інші держави, що поза границями польської держави не існує зорганізована українська сила, яка моглаб дати нам сама чи привести посторонню поміч. Наша еміґрація, навіть американська, покищо цього не всилі ще зробити.

„Української держави, якаб упімнулася за нами, нема. А світ, гуманізм, поступ, культура — не обманюймо себе, покищо числяться тільки з сильними. Горе переможеним — це гасло нинішньої політичної дійсности, перед якою скапітулювали всі великі ідеї, ба, що більше, їм не всилі протиставитись навіть релігії.

„Одиноким засобом нашої оборони в сучасній дійсности — це, приноровлюючись до реальних життевих умовин, зібрати та сконсолідувати, а згодом скріпити та зцементувати наші власні національні сили, головно моральні наші цінности, і ними протиставитися протиукраїнським хвилям у польській державі.

„Вікового польсько-українського спору не вирішимо з нині на завтра. Діставшись у польську державу, ми, старше покоління, що програло чесно в нерівному бою, не можемо мати оман, що легко при зеленому столику, самим тільки приреченням офіційних польських кругів, проти волі цілої польської суспільности дістанемо пошанування та заспокоєння наших прав.

„А протиукраїнські хвилі серед польського суспільства підсичували ми самі не так боротьбою, як добровільною і негідною резиґнацією з нашого національного ідеалу, то не так у високій політиці, як у щоденному житті.

„Не зневірюватись нам, не падати духом, а чесно й одностайно оборонювати наші національні інтереси в нутрі польської держави та заставити й польську суспільність респектувати нас як вартного та цінного майбутнього союзника.

„Якої тактики ми не тримались би, все мусимо мати перед очима наш остаточний ідеал — мету і їй принести все в жертву, а першусього морально сконсолідувати та зорганізувати все наше розпорошене, розбите й розсварене громадянство. Це одинокий засіб нашої самооборони.

„Одностайно стати за потреби нинішнього будня як і майбутнього Великодня нації — оце наше сучасне завдання реальної політики, і то навіть у несприятливих умовинах сьогоднішньої української дійсности в Польщі".

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

І. Р., Балтімор, Мд. — Згадуєте за протест проти Польщі, а не подаєте, хто влаштовував ці протестаційні збори, хто головував, скільки людей було. Ні не надсилаєте копії резолюцій, щоб можна було точно знати, що саме ухвалено. Без того годі подавати до часопису. На зборах повинні були вибрати секретаря, а якщо такий був, то він повинен надіслати звіт до часопису.

У виказі жертводавців із 7-го Зїзду ОДВУ має ще бути: Я. Лицюк з Ню Гейвен, Конн. $3.

К. К.

ДВА ПРИЯТЕЛІ

Просторий переліг, порослий травою, вересом і всяким зіллям. По середині одна одинока, самітна, ґудзувата сосна; сумовита й одночасно визиваюча. Раньше був там цілий великий сосновий ліс. Пан був гуляка і наробив забагато довгів. Щоби його не зліцитували, він вирубав ліс. На залісення не мав грошей. На поле земля була залиха, ґрунт був засухий. Панок за невеликі гроші виарендував зруб громаді на посовиско.

Це було тому двацять і пять років. Двацять і пять років під тою самітною сосною стояв, скоро лиш зійшов сніг аж до першого снігу, старий громадський пастух Артим. Хребет під тягаром віку зігнений, лице спалене і звітріле, пооране гострими й глибокими морщинами; неначе порозсідана і потріскана глиняста земля, коли по сильнім доші раптом висохне. Щетинясте як щітка лице і пара тупих очей, що неначе не дивилися на річи, на які були звернені. То був один з тих людей, що ніколи не були молоді і ніколи щасливі, та зате також ніколи справді нещасливі. То був один з таких людей, що як тяговий кінь що днини від рана до вечора ходить у шорах одною дорогою, так вони роблять одну роботу, в ночі як груда олова лежать сплячи без снів.

Цілими днями стояв під сосною. Або пакав люльку і дивився як клубиться дим; або плів стебла на капелюх і дивився на свою роботу. Час до часу випростовувався і оком окинув пасовиско. В теплу і погідну днину виходив на пасовиско лише в конопних штанах і в такій сорочці. Очевидно, й босий. Під пахою ніс конопний міх, який закидав на себе, коли йшов дощ, або ненадійно похолодніло. На холодні весняні і осінні дні мав старий сильно полатану опанчу.

Коло Артима сидів собака, Босий. Пес був такий тупий, нерухливий, як його пан. Вже не добачував і кости своїми зубами не розгриз. а хоч вже старий і немічний, Босий свою службу робив і Артим вдоволений був з нього. Коли яка вівця гадала пуститися на бездорожжя, Артим злегка свиснув. Босий вже знав, що це значить. Підвівся поволі, підійшов пару кроків у сторону, в котру Артим показав рукою, і залаяв так страшно, наче би худобу перестерігав перед стоголовою тічнею вовків. Затрівожена своєвільна вівця верталася до свого гурту. Не знала, що зуби Босого вже не такі страшні, як його голос.

(Минали роки і Артима під смерекою ніхто не бачив інакше, як у товаристві Босого. Та одної днини Артим таки стояв сам, бо в ночі Босий здох.

Нині Артимові робота не йшла. Соломки ломилися, випадали з рук, спліталися затісно, або завільно. Артим поклав вязанку стебел і готову плетінку під сосну і сів. З широкої кишені виймив хліб, щоб полідвечеркувати. Як звичайно, так і тепер відрізував ножиком поволі й обережно кусник по куснику і всував у беззубий рот. Коли поволі жвякав, закидав оком в сторону, де раньше все сидів Босий і дожидав своєї пайки підвечірка.

— Хліб, неначе сухіший і твердший як звичайно, ніяк не хотів розлізтися між беззубими щоками старого. Сховав його назад. Стояв без ніякої роботи, сперши худі, кощаві руки на сукатім костурі, з очима, зверненими просто себе. Ті очи дивилися, та нічого тепер не бачили.

Пятнацять років не був без собаки одну годину! Пес був його одиноким приятелем і товаришем. Був частиною його самого, його життя. Чи нараз бути йому без нього? Без сотворіння, з яким він міг би ділитися їжею, і своїм твердим леговищем? Не мати до кого забалакати, як прийде кортячка виговоритися?

Ось такі думки клубилися в голові старого, осиротілого Артима.

Одна вівця викралася з гурту, щоб зайти на сусіднє поле. Старий підскочив як пружина і витягнувся. Його очи заіскрилися. Закляв дико і, махаючи костуром, пустився за злочинницею. Таке, досі невидане, стрівожило всю отару. Вівці збилися в купу і з божевільним жахом метнулися втікати полями. Старий пустився за ними. Вимахуючи костуром, кленучи і ревучи, викрививши лице скаженою люттю, гнався як божевільний.

— Чи ти не збожеволів на старі літа? — крикнув до нього хлоп, що з боку заорював переліг. — Схаменися!

Артима неначе вхопила якась невидима та сильна рука. Нагло зупинився, неначе вріс у землю. Палиця висунулася з його руки, малі очи роззиралися здивовано і безрадно. Став надити вівці. Вони поволі успокоювались і дали себе назад загнати на пасовиско. Старий пішов під сосну.

Артим знов стояв тихесенько під сосною, наче би сам був старим, мертвим стовбуром. Лице з його поморщеною шкірою далі було без виразу, як звичайно. І очи, як звичайно, гляділи байдужо. Лиш одно було тепер не так, як то все бувало. На місце, де звик був сидіти пес, Артим тепер і не глянув. Відвернувся до нього плечима й уста стиснув наче в безсильній злости. Старий не так жалував за своїм товаришем, як сердитий був, що собака могла спроневірись і його покинути.

Сонце скотилося вниз і щезло за лісом. Старий, як що днини висунувся на чоло своєї череди і вів її до села. Раньше, за чередою все ішов пес. Вже того, що він був там, вівцям досить було і вони ішли покірно, в порядку. Нині не було кого боятися і вони позволяли собі робити ухили від старого ладу. Старий мусів змінити своє місце в поході і ступав позаду. Це його сердило і оскорбляло почування особистого достоїнства.

— На старість мушу робити службу собаки! — думав.

Минуло літо, прийшла осінь. Пізна осінь з зимними осінними вітрами. Старий далі вистоював під сосною, накритий старою опанчею. Вітер тріпав сивим волоссям старого і крізь опанчу, крізь сорочку і крізь його власне мясо втискався аж до шпіку костей. З вільшини, край дороги сипалося зівяле і сухе листя. Вітер котив його і одно по однім заганяв далеко на стерниска.

Ще пару коротких днів і сьогорічний час на пасовисках скінчиться. Артим, цілу зиму на ласкавім хлібі громади, буде сидіти в своїй кімнатці. Буде прядиво намотувати, ґонти колоти. Деколи викопає гріб для когось, що з цього світу викрався. Не без того буде, що покличуть його до звихненої чи зломаної ноги. Буває, що дехто прийде до нього з якимсь недомаганням шлунка, печінки, чи легенів. Ще наші прадіди казали, що старі громадські пастухи деяку хоробу розуміють ліпше як вчені лікарі. Як би не те, то Артим пережив би цілу зиму сам самітний, і собаки і корови і вівці не бачучи.

(Дальше буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

СЛОВО ДО ТУТЕШНЬОЇ МОЛОДІ.

„Ходім же, браття, ходім разом!" — св. Тома Кемпійський.

Польські окупанти західньоукраїнських земель, а саме, польський уряд при співучасті всіх польських партій, отже всього польського народу, засудив явно, навіть без спроби це прикрити, українське автохтонне населення на смерть. Ту ціль поляки хочуть осягнути при помочі ріжних дошкулювань, а передівсім видертям землі українському населенню й поверненням її в руки польських кольоністів.

Деякі старокраєві українські патріоти і народні провідники обманюють себе і свій нарід надією, що уряд культурного народу, за який мають себе поляки, в злуці і приязні з українським народом, поверне свої сили проти червоного азійського молоха та при помочі 45-міліонового дружного українського народу забезпечить свою державу від західнього ворога.

Останньої угоди Української Парляментарної Репрезентації з польським урядом поляки, своїм старим традиційним звичаєм, не дотримали, а українці, також своїм старим звичаєм, помогли віроломному союзникові задурити европейську дипльоматію заявою, що „угода польського уряду з українцями принесла українському народові чисте „небо".

Можна осуджувати старокраєвих провідників за те, що вони у своїм тяжкім положенні хапаються таких нереальних плянів, або оправдувати їх. Одначе ми мусимо памятати на наш власний обовязок і мусимо знати, що обовязком кожного заморського українського еміґранта є доложити всіх сил і всіх можливих засобів, щоб помогти загроженому народові скинути з себе польсько-московське ярмо.

Українські збігці-еміґранти, що перебувають в европейських краях і своїм числом дорівнюють населенню Естонії, не заложать певно рук та не скажуть: „якось то буде". Вони працюють по своїх силах. А побачивши заокеанську еміґрацію при роботі, вони ще більше напружать свої сили в боротьбі із роззвірілим ворогом до будови своєї власної суверенної держави.

Наша американська і канадійська еміґрація зі всіх у новім світі наймолодша. До світової війни вона була в періоді орґанізації та витрачувала велику частину своєї енерґії на те, щоб матеріяльно приноровлюватися до нових обставин. З недостачі відповідного числа своєї духовної й світської інтелігенції її орґанізування поступало дуже пиняво, а внутрішні свари й тертя на релігійнім, суспільнім та політично-партійнім тлі теж утруднювали та спинювали консолідацію в один скоординований та здисциплінований табор.

Так було до світової війни. Нині виглядає наша еміґрація, як в Америці так і Канаді, далеко веселіше. Церковні справи на обох еміґраціях вже упорядковані. Люди ґуртуються в дієцезіях, зорґанізованих під керуванням наших владик, або в ріжних світських запомогових, товариських та соціяльних орґанізаціях.

Діти наших еміґрантів, що родилися вже тут, кінчать школи. Багато з них покінчили навіть вищі школи і вибились на вищі становища серед американської суспільности. Є між ними адвокати, лікарі, професори, інжиніри, та з американською освітою купці, ремісники й робітники, одним словом: виемансипувана й культурно відроджена українська нація. Якщо у нас не булоб іншої на серці журби, ми моглиб собі нині сказати словами св. ап. Петра: „Добре нам тут бути". Але наше серце роздирає крик розпуки мордованих лютим ворогом наших братів і сестер у старім краю. Цей крик розпуки мусить збудити кожного нашого еміґранта з байдужности, щоб він узявся щиро до оборони винищуваного диким наїзником нашого рідного народу в старім краю.

Історія заморської еміґрації про те, як вона рятувала старий край, була інша в ірляндців, чехів, поляків, литовців і т. д. Еміґранти названих народів орґанізувалися зараз по вибуху війни в одно політичне товариство, під ріжними назвами, зо своїм центром і екзекутивою в котрімсь із більших міст, з виразною метою помогти свому старокраєвому поневоленому народові добитись незалежної держави. В еміґрантів чужих націй відразу зачався живий політичний, а можна навіть сказати, воєнний рух. Головні кватири рухів розсилали по своїх кольоніях відозви з закликами до своїх краянів орґанізувати місцеві комітети, вести пропаґанду, збирати фонди на закупно амуніції, медикаментів, а також щоб затягали добровольців для створення національних леґіонів.

Мов під чародійною паличкою заворушилась і українська маса. Свідоміші одиниці зпоміж робітників кинулися також до творення місцевих, подекуди повітових, а навіть і стейтових (як у Конетикот), комітетів в ціли рятування старого краю. Про будування своєї власної української держави тоді не було й бесіди. Місцеві комітети, а попри них запомогові орґанізації, товариства, клюби, а навіть чуткіші та енерґійніші одиниці, були для себе цілим центром і екзекутивою у своїй громаді. Кожний з них скликав на свою руку збори, мітінґи чи віча. На них ухвалювано збирати фонди на ріжні цілі, залежно від сентименту та політично-партійного духа мітінговців. Словом, українські комітети по волі чи неволі сприяли розростові свого рідного українського хаосу. На одним і тім самім мітінґу можна було нераз почути ріжні проєкти, куди, кому, через кого, на яку ціль посилати призбирані гроші. Один кричав на бойовий фонд, інший на кулі і гармати, на інвалідів, на вязнів, на революцію! З тих усіх проєктів виходило часто-густо таке, що ніхто з вічевиків не довідався по нинішній день, якими дорогами пішла його жертва. Так було на заморській еміграції перед першим зривом українського народу у Великій Україні і її західних землях до будови власної держави.

Українські літописці, пишучи нині про цей зрив у старім краю, зазначують виразно причини нашої невдачі збудувати свою державу й усі одноздгідно сходяться в тій точці, що хоч була на західніх землях стотисячна армія, а у Великій Україні, побіч здорової, добре випосаженої міліонової армії, ще також подостатком амуніції, хліба, одежі, обуви та 400 міліонів вартного державного гроша — то не було **проводу,** який використав би цю кольосальну силу для закріплення української держави. Замісць належного проводу були десятки незалежних, самозванних авантурників, всяких Махнів, Ангелів, Зелених та інших укранінських отаманів-анархістів, які не хотіли підчинятись центральному проводові. Ці анархісти зо своїми бунтами вмостили дорогу російським большевикам. У той час на заокеанській іміґрації українська маса рвалася на рятунок старому краєві, нарід сходився на віча, скликував конґреси, ухвалював резолюції, складав гроші на старий край, збирав одежу для старокраєвих нуждарів. Але хоч робив це все в добрій вірі і в найкращій інтенції, то не мав згори визначеної програми; робив це безладно, кожний на свою руку й на свій спосіб.

Нова, але сто разів страшніша завірюха висить над головою цілої Европи. Вона не помине і наших українських земель. Вона рішить остаточно долю українського народу: бути йому, чи не бути. Старі еміґранти-патріоти відіграли вже свою ролю так, як уміли, для помочі рідному народові. Тепер вони одні по одних, і то чим далі тим з більше приспішеним кроком, уступають зо сцени. На їх місце приходять нові, свіжі сили, роджені тут і виховані в дусі свободи та часто насичені українським патріотизмом: адвокати, лікарі, священики, професори, інжиніри, купці, ремісники та еманциповане, скультуризоване українське робітництво. Всі вони вже не є еміґранти, „приблуди", але правдиві американські чи канадійські громадяни, з впливом та всіми правами рішати найважніші громадські справи.

До тих американських горожан українського походження я звертаю своє щире слово:

Дорогі Брати! Стара вітчина Ваших батьків, поневолена Україна, потребує у своїй важкій боротьбі з віковічними ворогами, Вашої, без сумніву рішальної в наслідках (ефективної), помочі. Зорґанізуйте тут за океаном (в Америці і Канаді) соборну українську політичну централю. Згорніть до неї всю українську еміґрацію та слідами еміґрації інших заокеанських народів поможіть старокраєвим українським патріотам у відбувові суверенної української держави.

о. О. Пристай,
Гудсон, Н. Й.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПОРТ ДЖЕРВІС, Н. Й. Тов. Нова Зоря, від. 88, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 22-го серпня в нашого члена Петра Ухацкого на фармі. Урядники й члени того від. повинні виповнити свої зобовязання, а не легковажити справу так важну, як свою ціль й забезпечення, та на час платити місячні вкладки. Впротивнім разі пожалує той, хто буде довжний. — о. Д. Микитяк, орґанізатор.

НЮАРК, Н. ДЖ. Тов. ім. Д. Вітовського, від. 14, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться, в понеділок, 23-го серпня в годині 8-мій вечером, в Січовій гали, 229 Спрінгфілд [illegible]. Присутність всіх членів конечна. — [illegible] Петрашик, секр.

З ДНЯ

ТРИЧІ ПРОКЛЯТІ КАПІТАЛІСТИ.

Між нами сказавши, большевики мають рацію, коли кленуть капіталістів і всяких „фашистів". Їх поступки нераз розгнівалиб „на червоно" навіть найправовірнішого християнина. Ось візьмім, наприклад, поступовання американського амбасадора до Москви, Дейвиса. Ніби порядний чоловік, хоч капіталіст. Коли приїхав до Москви, справляв гучні бенкети для большевицьких комісарів. Деяким з них, як тихо шепчуть, відступив навіть іще зовсім порядні недоходжені фраки. Потім обїхав Совєти, оглянув їх фабрики і після того висказав на адресу Совєтів кілька солодких компліментів. Між тими компліментами був навіть такий: „З совєтського експерименту ми, американці, можемо багато навчитись". Одним словом, усе було гаразд. Щож, коли капіталіст таки капіталістом і ні трошки не вміє потерпіти за „ідею", за „пролетарі всіх країн єднайтеся".

Побувши кілька тижнів у Москві, цей тричі-проклятий капіталіст казав собі спровадити дві тисячі пушок кондензованої сметанки, кількадесять фунтів бішкоптів та кількасот фунтів іншої законсервованої їжі. Так, наче вибирався на північний бігун, або щонайменше в глибину пустині Сагари...

„Капіталістичні" і „фашистівські" тричі-прокляті ґазети підхопили цей факт і давай трубіти на всю губу, що цей амбасадор так поступив тому, що в Москві нема що їсти; а коли навіть є, то та їжа нічого не варт; ось тому саме амбасадор спроваджує ці річи з Америки, хоч дорога далеченька: кілька тисяч миль...

Цей випадок, на щастя, скоро забувся. Пішла в рух совєтська „всесвітньо-революційна" пропаґанда і прокляті фашисти замовкли. Але тепер цей капіталіст Дейвис повторив те саме, і цими днями знов собі спроваджує з Америки аж **дві тони харчів.** І як тут любити капіталістів? Знов візьмуть фашисти цей факт у зуби, знов зачнуть плескати, що Дейвис так робить тому, що в Совєтах нема що їсти. І знов треба буде вести протипропаґанду. Та найгірше те, що до стосот чортів не можна ніяк придумати на цей його вчинок якоїсь іншої причини, ніж та, яку подають „фашисти".

Ех! До чорта з капіталістами! Їх усіх на ґак!

ТОЙ ЧУВ, ЩО ВМИРАЄ.

Ґазети принесли недавно вістку, що в Литві виконали перший раз кару смерти на однім злочинці при помочі „ґазової комори". Кажуть також, що той злочинець щойно по вісьмох мінутах втратив притомність, а задушився щойно по кільканацятьох мінутах.

Коли взяти під увагу жах у передсмертних моментах, то той злочинець впродовж тих вісьмох мінут умер не раз, але кілька разів. Можливо, що він і заслужив на це, бо він сам позбавив життя пять невинних осіб. А може литовські вязничні власти були того переконання, що й середньовічні „реформатори", які говорили: „Вбивайте так, щоб вони чули, що вмирають".

Треба признати, що большевики матимуть рацію, коли гостро скритикують ці жорстокі „капіталістичні" методи. У Совєтах виконують засуди смерти значно скорше. Тільки ззаду „паль" і все готово. В Совєтах щось таке як у Литві впрост не до подумання. Бо тільки уявім собі: щорічно Совєти вбивають по ріжних засланнях і в себе вдома пересічно яких 200 тисяч людей. Помножити це через вісім (тільки через вісім) мінут, то дістанемо міліон шістьсот тисяч мінут, або поверх 26 і пів тисячі годин, або поверх одинацятьсот днів. А ми знаємо, що рік має тільки 365 днів. Як же тут виконати „продналоґ"?

„От капіталістичні дураки!" — Скажуть УЩВісти. „Хіба не можна більше „ґазових комор" будувать?" А вжеж, що можна. Совєтська наука таки вища від „капіталістичної". Ай ґів ап.

„СЕКЦІЯ ҐЕТТО".

Цими днями ґазети принесли вістку, що німецька влада розліпила написи по лавках в берлінських парках, що на одних можна сідати тільки німцям, а на других жидам. Деякі жиди беруть це як черговий доказ німецької протижидівської брутальности.

Воно, безперечно, недобре, коли німці ображають національні почування жидів та визивають їх образливими словами. Жиди така сама нація, як і кожна інша. Жиди навіть мають глибоку, стару культуру, якої міг би їм позавидувати неодин інший культурний нарід. Тому такі назви як „вош", „блоха" і т. п., які кидав Ґебельс на адресу жидів, знаходять гострий осуд навіть серед тих, що борються самі проти жидів як проти політичних чи економічних противників.

Одначе щодо останнього німецького розпорядку, то жиди не тільки не повинні ображуватись на німців, але повинні навіть радіти. Коли німці не хочуть враз з ними сидіти на одних лавках, то жиди не повинні хотіти сидіти на одних лавках з німцями. Жиди повинні навчитись української приповідки: „Коли моє не влад, то я з ним назад".

ЗОЛОТО — В РОСТИНАХ І ЗВІРЯТАХ

—o—

Чеський ботанік проф. д-р Б. Немец, що працює у празькому фізіольоґічному інституті, знайшов у попелі кукурудзяних зерен, виплеканих у Словаччині в місцевості Осляни — золото! Давніше думали, що первні такої високої атомової ваги ділають отруйно на ростину, тому ростина їх не приймає. Що золото дісталося до ростин з землі, було самозрозуміле. При аналізі тієї землі ствердили 0.2 ґрама золота на одну тону землі. Тому дальшою несподіванкою було, що на тону кукурудзи ствердили аж 150—200 ґрамів золота. Отже ростина не лише що брала золото з землі; вона його нагромаджувала. Дослідник, зацікавлений тим, досліджував іще інші ростини з ослянського лісу та знайшов у барвінку 110 ґрамів золота, в пільній мяті 300 ґрамів у пільнім хвощі (т. зв. пільній сосонці) 576 ґрамів, у хвощі багоннім аж 610 ґрамів золота — все на одну тону попелу.

І дослідникові прийшло на думку, що золото повинно бути також у тілі звірят, головнож тих, що їдять ростини, які нагромаджують у собі золото. І справді в ріжках і копитках серн із ослянського лісу знайдено 78 ґрамів золота на тону.

Та не треба думати, щоби це могло мати іншу вартість крім наукової, що нпр. оплачувалось би добувати золото з кукурудзи або з пільної ростини сосонки. Бож вигідніше та поплатніше є перемінити кукурудзу на золото — на торзі краще продати тону кукурудзи за золото, ніж спалити на попіл, щоби з нього дістати — 150 ґрамів золота.

ЧИ ПОВІТРЯ НА ВЕЛИКИХ ВИСОТАХ БЕЗ БАКТЕРІЙ?

Щоби про те переконатися, роблять спроби при високих летах. Роблять це так, що беруть стерилізовані посудини (епрувєтки), які на бажаній висоті отвирають і набирають у них повітря. Самособою, що при цьому мусять дуже уважати, щоби бактерії не дісталися до такої стерилізованої посудини з посудин, яких не стерилізовано.

Потім старанно випускають це повітря, плекають у ньому бактерії (коли в ньому такі були) та досліджують мікроскопом. Так вдалося доказати, що повітря на висоті більшій як 18,000 стіп практично без бактерій. Тому на такій висоті людина не має ніякої небезпеки, щоб заразитися з повітря.

o

ПРОШАКИ ВДЕРЖУЮТЬ САМІ СВОЇ ШПИТАЛІ.

В Індії більше прошаків ніж в інших країнах. Прошацтво в Індії це неконцесіоноване ремесло, промисл, що має десятки тисяч членів. Старі прошаки викликають не лише милосердя багатших, а й відразу своїм виглядом. Тому тепер влада в Бомбаю рішилася побудувати великий шпиталь-захист для тих прошаків, які потребують лікарської помочі й догляду. При цьому будинку є також захист для старих прошаків. Вступ до шпиталю й захисту та право лікуватися мають ті, які означену скількість літ платили вкладки для удержання обох установ. Це свого роду шпитальна каса. Половину коштів удержання тих установ покриває держава, а решту дають прошаки та прилюдні збірки. Це перший такий шпиталь в Індії, а тому, що показався парктичним, побудують такіж шпиталі у Калькуті та Дельгах.

СТАРОКИТАЙСЬКІ ПАПЕРОВІ ГРОШІ

o

Дуже багато славних нових винаходів мають такого пеха, що вже багато століть скорше знали такі винаходи — китайці. Нпр. стрільний порох і друкарську штуку.

Та майже неправдоподібно виглядає, що китайці вже в 1300-тому році знали паперові гроші, коли тимчасом загально думають, що паперові гроші придумав за часів короля Людвика XIV. шотляндець Джан Льо, щоб рятувати французькі фінанси. Так воно не є. Італійський подорожник Марко Польо підчас своєї подорожі по світі бачив паперові гроші у Пекінґу. Сучасники Марка Поля не хотіли цьому вірити; вони прозивали Марка Поля „Ільміліоне", себто міліоновий брехун. Сьогодні мусимо вірити Маркові Польові, бо показується, що про папереові гроші згадували ріжні йому сучасні подорожники, як Рібрікі, Одертко ді Порденоне та Пеґолеті.

Ось що розповідає Марко Польо про китайські паперові гроші:

„У місті Кекінґу роблять із морвового дерева бавовняний папір чорного кольору. Коли такий папір зготовлять, то хан (тоді внук Джінґіс Хана) каже покраяти його на великі й малі кусні, у формі чотирокутних монет, більше широких ніж довгих. Роблять зовсім маленькі, що мають вартість одного сольда, інші вартости венеціянського срібного сотика, ще інші вартости двох, пятьох або десятьох таких сотиків, а знов інші вартости одного, двох або трьох „візантійців". І так далі аж до висоти десятьох „візантійців". Та всі ті гроші, начеб це були монети із щирого золота або срібла, роблять під урядовим наглядом із усіми формальностями. Бо на кожній монеті (себто папері) багато до того призначених службовиків виписують свої назвища і свої знаки. Коли вже все те готове, то начальник тих службовиків посипає печатку цинобром і витискає її на паперових грошах, отже червоний відтиск остається на них. Тоді вже така монета правдива та законна. Колиб хто хотів підробляти такі гроші, то такого покаралиб смертю. Таких паперів приказує опісля хан зробити дуже багато та видавати їх по всіх провінціях і державах. Кожний мусить приймати такі гроші, бо колиб не приянв, грозить йому за це кара смерти. І всі приймають ті гроші; всі, що належать до його держави, приймають дуже радо, бо кудиб не пішли, можуть вигідніше платити за всякі товари, за перли та самоцвіти, золото і срібло. Це все можна купити за такі гроші. Колиж купці є з країни, де такі гроші годі видати, то складають їх у товарах, які добре можна збути в їх краях. Коли хто має такі паперові гроші, що вже від старости знищилися, то відносить їх до державної скарбниці й за кожним разом дістає за них нові, причому тратить лише три проценти. Таксамо, коли хто потребує золота або срібла, йде до ханової скарбниці та платить такими паперами за золото чи срібло. Також усім ханським арміям платять такими паперовими грішми, а вони користуються ними таксамо добре, начеб це були золоті або срібні гроші".

Як бачимо, то ці китайські гроші нічим не ріжнилися від нинішніх наших паперових грошей.

БАГАТСТВА НАШОЇ ЗЕМЛІ.

На терені громади Березне, костопільського повіту, відкрили в глибині пів до 5 метрів багаті поклади руди. Аналіза ствердила 45.5 проц. заліза.

У тому самому повіті є дуже багаті поклади ґраніту, базальту, каолінової глинки, кварцу, міки і ґрафіту й ще інших вартісних копалин, декуди лікувальні джерела, а тепер сподіваються знайти мідь. Це великі природні багатства і вже сьогодні їх трохи використовують, добуваючи ґраніт і базальти та дорогоцінні порцелянові глинки. Тільки одне найважніше: що найменше з тих багатств користають таки українці. Бо нетільки що не маємо свойого промислу, але навіть до тих копалень і фабрик, як наприклад у так званій Яновій Долині, спроваджують великі скількости робітників з заходу, а наш чоловік не може коло своїх скарбів заробити собі працею своїх рук. Доносять також, що в Рівенщині, недалеко села Невирків відкрили багаті поклади зелізної руди з 50-процентовою видатністю, і то дуже плитко, бо ледви від пів до 10 метрів під поверхнею землі.

Бажання.

Суддя: Суд присудив вам пять літ тюрми і 10 літ видалення з границь держави. Чи підсудний має яке бажання?

Підсудний: Високий суде, чи не міг би я відбути наперед цю другу кару?

Що підсудний має на своє оправдання?

— Брак досвіду, прошу високого суду!

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАІВ.

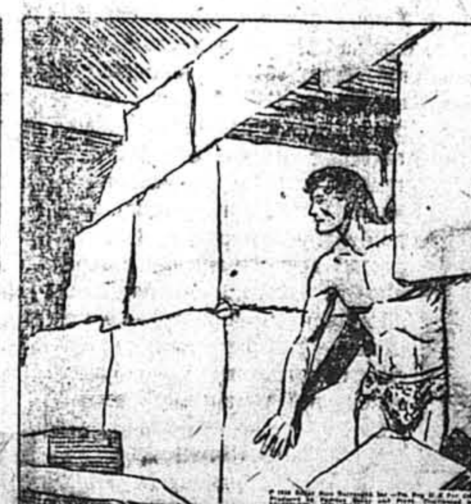
(94)

Раґлян намірився до Тарзана і вже хотів потягнути язичок. Та в тім блисла йому до голови гадка: „Чому вбивати його тепер? Чому не пустити його вперед на маянські потвори, щоб він переміг їх, здобув „зелену богиню", а тоді вже буде можна зробити кінець йому самому?" Ця гадка видалася Раґлянові ґеніяльною. „Тепер Тарзан є моїм спільником", думав він собі.

Враз з цією гадкою він опустив стрільбу вниз. Він з радости усміхавсь і ще раз запевняв себе, що він є дуже здібний чоловік. Тепер він рішив ждати в темному коридорі, аж доки Тарзан не вирве маянцям їх „зеленої богині" і не пуститься назад до коридора. В темноті він легко спрятає його зі світу, забере „зелену богиню" і все готово.

Тарзан обережно висувався з підземного коридора. Перед ним розкрилися величезні камені, що нагадували колишні величаві будинки. Тепер вони лежали в неладі, тільки деінде підніжки будинків заховалися цілі. Від них заносило стухлим задухом, що вказувало на їх старезний вік. Здавалося, що довкруги мертва тишина.

Але ця тишина була злудна. Тарзан інстинктом відчував, що десь по закамарках тих руїн чигають живі істоти. Уйшовши кілька кроків на отверте місце, Тарзан зупинився. На хвилю він подумав, чи не кращеб зачекати, аж зовсім зайде сонце. Бо це вже смеркалося. Та втім він запримітив, що з другого кінця неба висувається величезний місяць.